

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

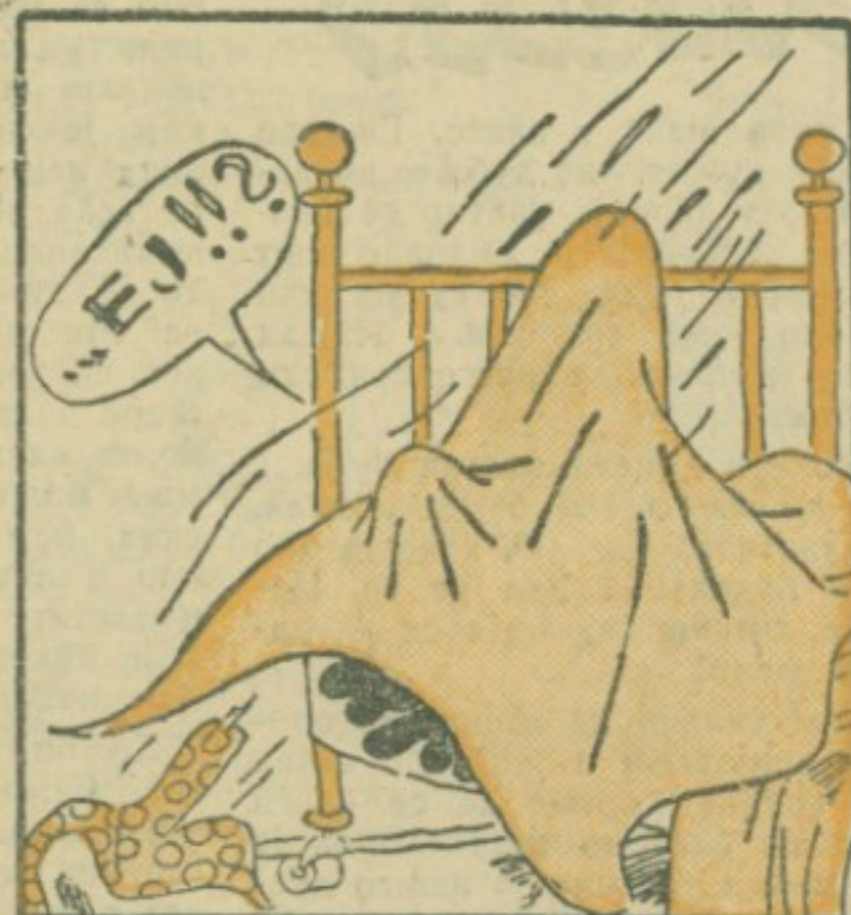
Година XIV — Број 38 — Субота, 20 септембар 1952

МИКИ МАУС

ГОТЕЛУ
11
ГОСТ КОЈИ СЕ НЕ БОЈИ

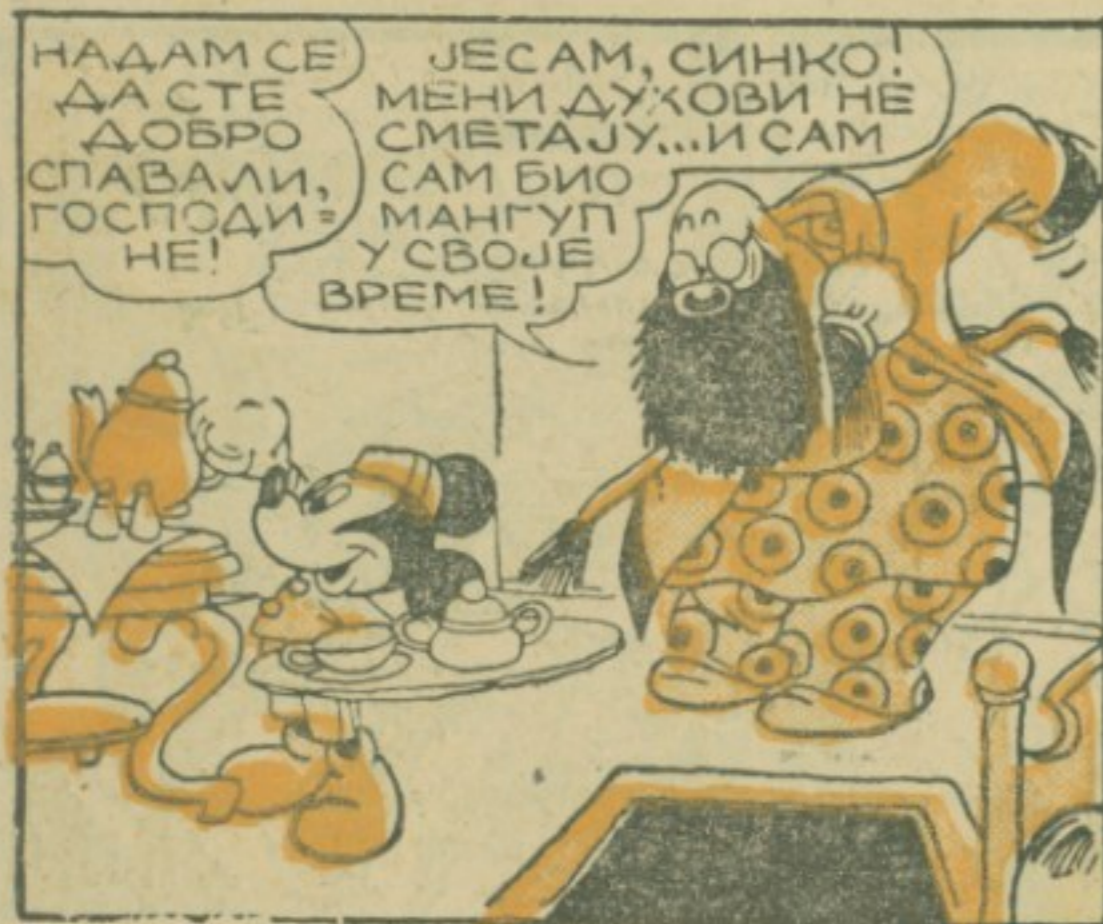
**МИКИ ЈЕ
ЗАСПАО
НЕМИРНИМ
СНОМ
И
РАНО СЕ
УЈУТРУ
ПРОБУДИО**

**СВЕ ГОРЕ
И ГОРЕ!
У МИКИЈЕВОЈ
СОБИ СЕ
НА ТАЈАНСТВЕН
НАЧИН
ПОЈАВИО
ЈЕДАН ЧАРШАВ
СА
ОПОМЕНОМ!**

**МАЛО
ДОЏИМЕ**

**У
ИДУКЕМ
БРОЈУ:
ДУХ
СЕ
УАВО
СТРУЧУ
ЈЕ**

Ештар Алан Њо

Златни Јеленак

Наш напор да га подигнемо био је узалудан. Манусмо се тога узалудног посла јер нисмо могли ни да га померимо с места. На нашу срећу, сандук је био затворен само с две резе, које завртисмо унатраг, стезући од напора и нишчекивања...

Заслепи нас сјај злата! Пред нашим ногама лежало је непроцењиво благо. Фењери су осветљавали гомилу злата, драгог камења и накита. Из окованог грубог сандука врцале су искре. Благо је потпуно заслепило наше очи...

Нећу ни да покушавам да опишем осећање које ме је обузило док сам буњо у злато. Моје запрепаштење је било, разуме се, веома велико. Легран је био малаксо од силног напора и прозорито би тек по коју реч. Јупитер је био очаран. Као скамењен стајао је, прво, неколико тренутака ћутке. Лице му је пожутело, а затим побледело до оне мере до које је уопште могућно да побледи лице једног Црнца. Затим се трагао: клекнуо је на дно јаме и зарео

своје прне шаке у злато. Ђурао их је све дубље, све дубље, до даката. Као у заносу, клатио се равномерно, блажено је миловао златнике, ширио руке, док су му очи сјале као црни драгуљи... Најзад уздахну и поче да разговара сам са собом:

— То све донела златна буба... мада, добра златна буба... мала, једна златна буба... О, како ја био велика будада!.. Зар се ти, Црнца, не стидиш сад од себе — одговори мени!

Ја сам увидео да морам да опоменем пријатеља и његовог слугу да је крајње време да се благо склони на сигурно место. Била је позна ноћ, а требало је нешто предузети да бисмо били код куће пре сванућа. Тешко је било смислити шта паметно. Иако смо много времена изгубили у саветовању, сви наши предлози били су веома конфузни. Најзад смо одлучили да одвадимо злато из сандука, за две трећине отприлике. То злато смо сакрили у шипражу и оставили пса да га чува. Јупитер

му је строго припредио да остане крај злата. Ми смо онда упртито олакшали сандук и упутили се кући. Целим путем нико није проговорио ни једну реч.

Пред колибу смо стигли, после ужасно заморног пута, у један час после поноћи. Били смо толико испрљени од напора и узбуђења да више нисмо могли ни да се макнемо. Одмаражи смо се до два часа, па смо тек онда нешто јели. С три вреће, које су се, срећом, нашле у Леграновој кољибџи, кренули смо по престојало благо. Стигли смо нешто мање пре четири часа изјутра. Остатак злата поделили смо братски на три равна дела, што смо могли правичније. Затим приметисмо вреће на леђа и пођосмо ка кољибџи, баш у часу када се сунце појавило на истоку и обасјало својим златним зрацима круне дрвећа...

Попадасмо од умора. Пошто поскидасмо с леђа вреће са златом, покушасмо да се одморимо и смиримо, али наше узбуђење је било толико јако да нисмо могли ни једнога тренутка да заборавимо на ноћ страве, нада и разочарања, и на изненадну срећу која нас је снашла. После једног болесничког дремежа од три до четири часа, устадосмо као по договору, сви у исти мах, да разгледамо наше благо.

Ковчег је био до врха пун. Читав дан, па до дубоко у ноћ, ми смо се надносили над благом, зурили у златнике, сређивали их и ценили им вредност. Богатство, које је сада било наше и лежало пред нашим ногама, било је много веће него што смо у први мах помислили. Само у златницима било је ту преко 450 хиљада долара! Ми смо их избројали. Ни једног циглог сребрњака. Нашли смо старе златнике, с ликовима ко зна којих владара, из ко зна које земље: било је ту француских, шпанских, немачких златника, а нашли смо и неколико енглеских гвинеја и златног новца неких земаља за које никад нисмо били ни чули... Америчког новца није било.

Ко би проценио то силно благо?! Само адемова, чудне величине и заносне лепоте, било је преко стотину и десет комада. Осамнаест рубина. Три стотине десет смарагда. Не зна се који лепши од којег. Двадесет један сафир и један опал...

Драго камење је, то је било очевидно, било поскидано и ишчупано из оквира, из прстења и дијадема и побациано у ковчег. Оквир драгог камења, које смо пронашли у осталој гомили злата, би-

ли су улубљени, вероватно од удараца чекиме, да би се изгубио првобитни облик и траг, по којима би се могло познати одакле је благо узето. Нашли смо много златног накита. Преко две стотине прстенова и минђуша, а ђердана, тешких и дивних, колико се сећам, било је тридесет и три. Нашли смо осамдесет и три велика распећа, пет раскошних кационница и један диван пехар, златан и тежак, који је био украшен гранама винове лозе и лишћем, са фигурама које су претстављале призоре гозби у старо доба. Нашли смо и два дивно извезена балчака, сто деведесет седам златних сатова и још сјајесет ситних ствари. Ко би се свега сетио!.. По тежини, наше благо износило је око двеста килограма. Ми смо прорачунали да вреди око милион и по долара, а после смо увидели да смо га много потценили, да смо били веома скромни — јер је благо вредело много више...

Кад смо се, на крају, мало смирили и задовољили своју радозналост, видећи да горим од нестрпљења, Легран поче да ми прича како је открио да се на овом месту налази благо, не пропуштајући ни најмању појединост.

— Ви се сећате, — рече он, — да сам вам оне ноћи кад сте ме посетили нацртао свога јеленака. Ви сте се грејали крај ватре док сам вас ја посматрао и нестрпљиво очекивао шта ћете ми рећи. Ви сте ме, онда, наљутили вашом примедбом да мој цртеж личи на мртвачку главу. Мислио сам, спочетка, да се шалите, а кад сам мало боље разгледао свој цртеж приметио сам да мрља на леђима заиста личи помало на очне дупље, а она мрља при дну леђа на усну шупљину. Ма да ме је љутило оно што сте ми рекли, помало омаловажавајући мој цртеж, признадох себи да имате право. Мало је требало да бацим пергамент у ватру...

— Хоћете ваљда да кажете парче хартије на коме сте цртали? — рекох.

— Не. То није била хартија. И ја сам најпре мислио да је хартија, али кад сам почео да цртам приметио сам да је то био истањени пергамент. Био је веома изгужван и прљав, сећате ли се? Кад сте ме наљутили, ја сам почео да гужвам пергамент, али ми је тада поглед пао на цртеж и ја сам видео, тамо где сам био нацртао јеленка, мртвачку главу. Био сам веома зачуђен. Био сам потпуно сигуран да је мој цртеж изгледао друкчље... А неке слич-

ности је, ипак, било? Дохватио сам свећу, склонно се у угао собе и почео да испитујем пергамент много пажљивије. Кад сам окренуо другу страну пергамента, видим: мој цртеж је тамо где сам га и нацртао. Моја прва мисао је била: откуд толика сличност између мог цртежа и мртвачке главе, која се тајанствено појавила? Исто тако, запрепастила ме чињеница да је мој цртеж истих размера као и ова тајанствена мртвачка глава на другој страни пергамента. Збир свих тих поједности збунио ме за извесно време. То је савим природно и дешава се у таквим приликама. Чудне су се ствари догодиле једна за другом и није чудно што сам изгубио главу. Тешко ми је било да пронађем неку везу која би објаснила све ове необичне ствари. Мој мозак као да је био потпуно малаксао, као да се улењило. Мало по мало ослободио сам се првог утиска и почео да се присећам да на пергаменту, док сам цртао јеленка, сасвим сигурно, није било другог цртежа.

Сећао сам се да сам окретао хартију да бих пронашао чисто место на коме ћу да цртам, да бих могао да вам претставим како изгледа моја чудна буба. Значи, морао бих приметити и мртвачку главу да је била нацртана. Постојала је ту нека тајна за коју ми је на први поглед изгледало да је немогућно решити. Ипак, у моме мозгу родила се чудна slutња да ћу открити загонетку. Та slutња потврђена је прошле ноћи, ноћи наших авантура, кад сте се и ви уверили... Устао сам, заклучао пергамент и решио да наставим размишљање кад останем сам.

Кад сте ви отишли, а Јупитер чврсто заспао, прихватио сам се посла и почео математички да испитујем цело случај. Прво сам се присетио на који је начин пергамент доспео у моје руке... Место на коме смо нашли јеленка било је близу обале копна, једва на једну миљу источно од острва. Чим сам ухватио јеленка, он ме је угризао, па сам морао да га испустим. Јупитер, како га је бог дао образливот, почео је да тумара не би ли нашао неки лист, или тако нешто, помоћу чега би ухватио јеленка. Спазио је пергамент у исто време кад и ја. Ја сам мислио да је то нека хартија. Пергамент је лежало до пола затрпан песком, а крај њега су били трули остаци дрвета који су личили на остатке неке насукане лађе. Само, дрво је било толико истрљано да сам помислио да оно лежи на томе месту ко зна већ колико времена...

— Наставиће се —

Робин Худ и његова дружина

12
НОВИ
ЗАТВОРЕНИК

ИЗ ПРОШЛИХ БРОЈЕВА: Прерушен у Шерифовог стражара Робин и калуђер Так продрли су у тамницу где је заробљен њихов сарадник Црвени Бил. Они покушавају да га ослободе.

БРЗО МУ СКИНИ ОКОВЕ! ЗАМЕ НИЈЕМО ОДЕЛА И ЈА ЋУ ОСТАТИ УМЕСТО ЊЕГА!

...МЕЂУТИМ, ЦРВЕНИ БИЛ НИЈЕ МОГАО САМ ДА СЕ КРЕЊЕ.

ОБУЦИ МУ ОВУ СТРАЖАРСКУ УНИФОРМУ И БРЗО ГА ИЗНЕСИ ИЗ ЗАМКА!

А ШТА ЋЕШ ТИ ДА УЧИНИШ?

ХЕЈ-ТАМНИ ЧАРУ!

РОБИМЕ, ЧУВАЈ СЕ!
НЕ БРИНИ ЗА МЕНЕ. ИЗАЈИ ТУ ЈА НА КРАЈ СА ШЕРИФООМ!

УБИЋЕ МЕ ДРУЖИНА АКО СЕ ВРАТИМ БЕЗ ТЕБЕ!

А ЈА ЋУ ТЕ УБИТИ АКО БУДЕШ ОКЛЕВАО! ПОЖУРИ!

ИСПРАВИ СЕ, БИМЕ! КОРАЧАЈ УСПРАВНО, ИНАЧЕ ЋЕ НАС ОВАЈ СТРАЖАР ПРЕПОЗНАТИ!

ЈЕДАН КАЛУЂЕР НАМ ЈЕ РЕКАО ДА СТЕ ИМ ВИ ЗА ПЕТАМА!

ТАЈ КАЛУЂЕР ЈЕ НАЈОПАСНИЈИ РАЗБОЈНИК ОД СВИХ ЊИХ!

БИМЕ! - ПРОПАО ЈЕ! ОБОЈИЦА СМО ПРОПАЛИ!

СТОЈ! НЕ МИНИ СЕ, КАЛУЂЕРУ, ЈЕР ТУ ТЕ ИНАЧЕ УБИТИ!

НАСТАВИТЕ СЕ

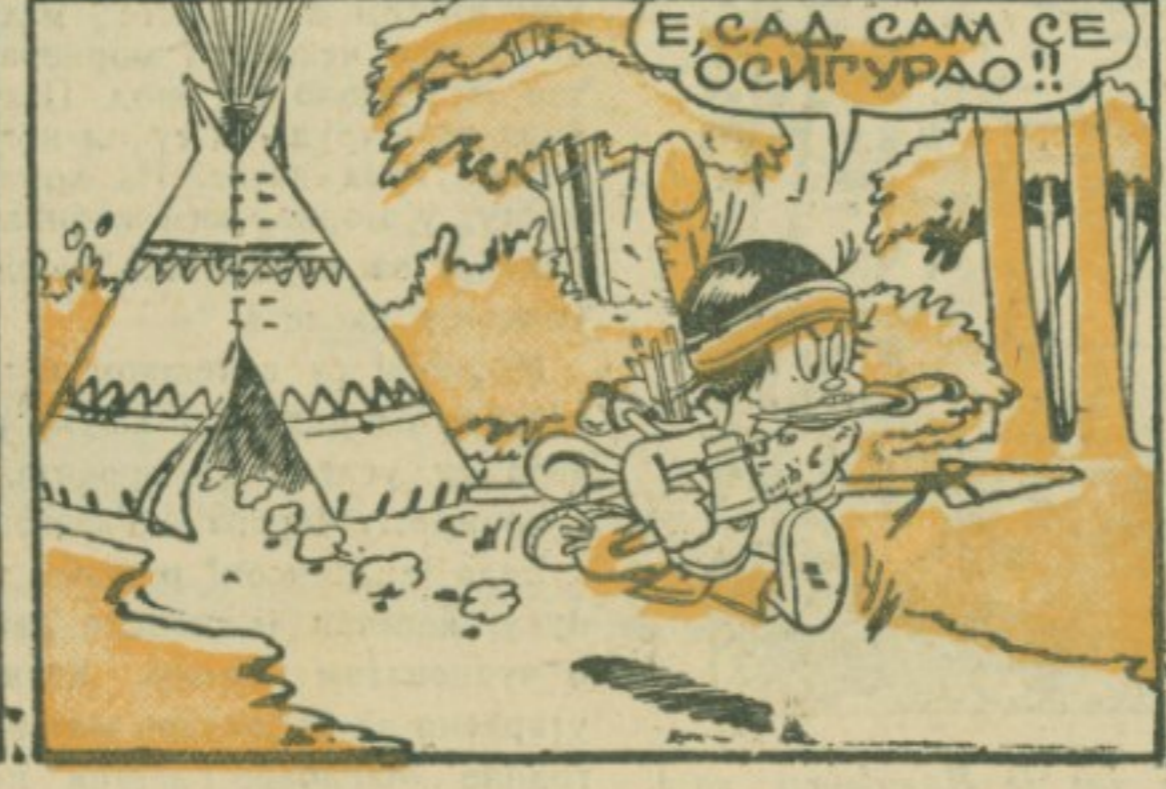
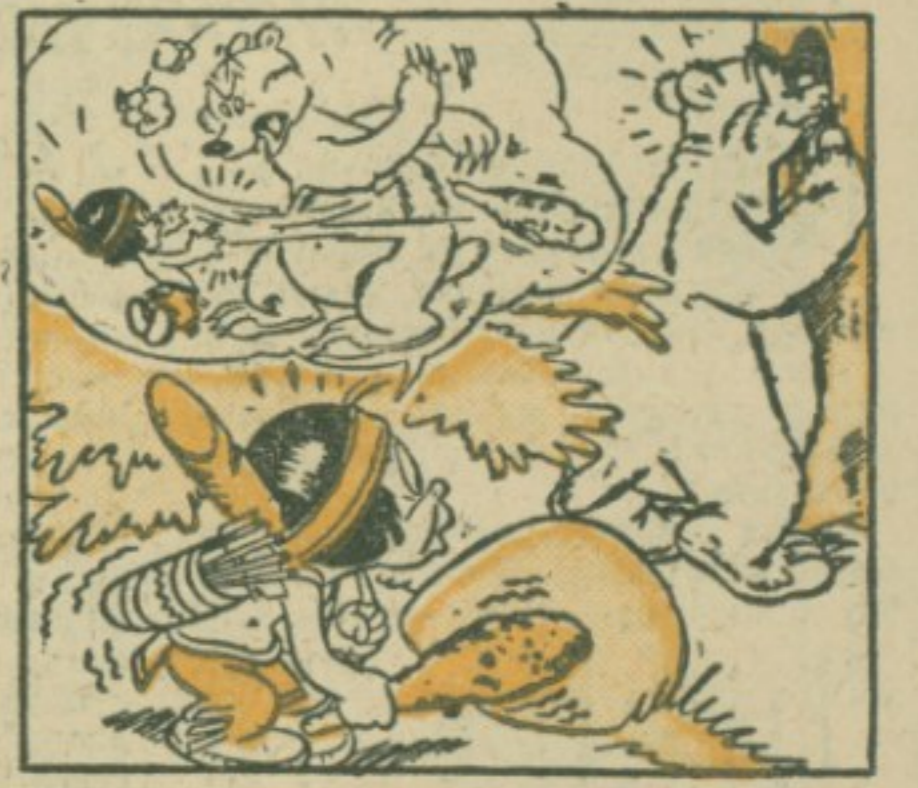
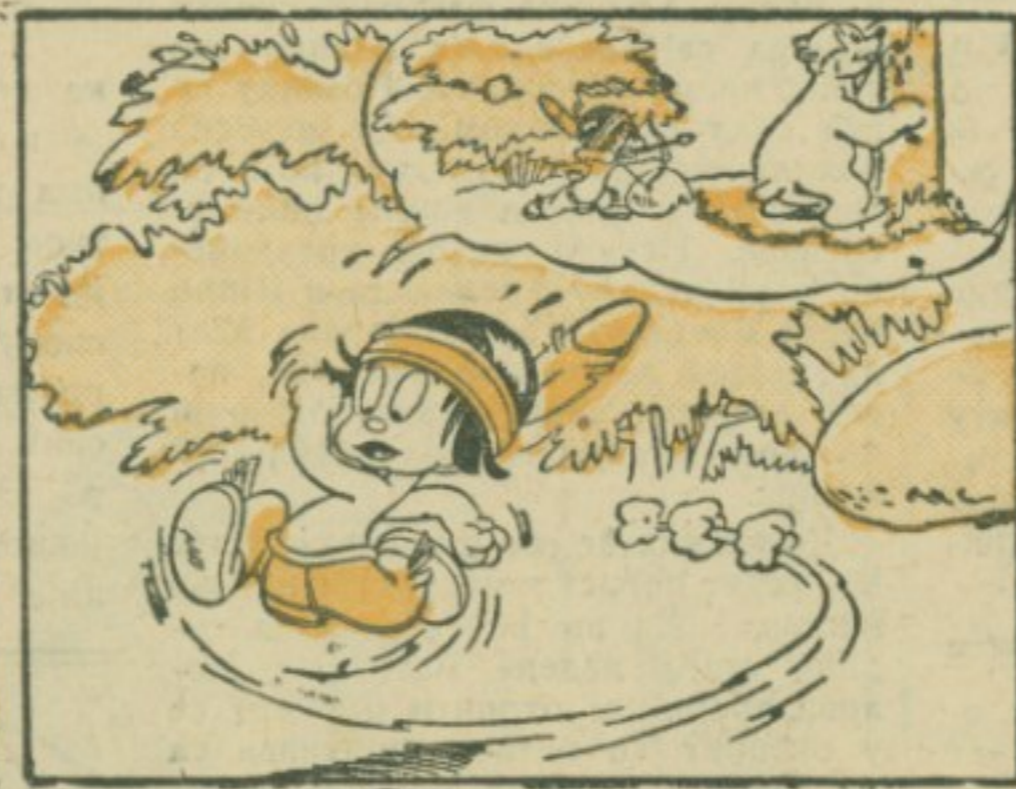
СЛОНЧЕ ИЛИРА

од
ВОЛТА ДИЗНИЈА

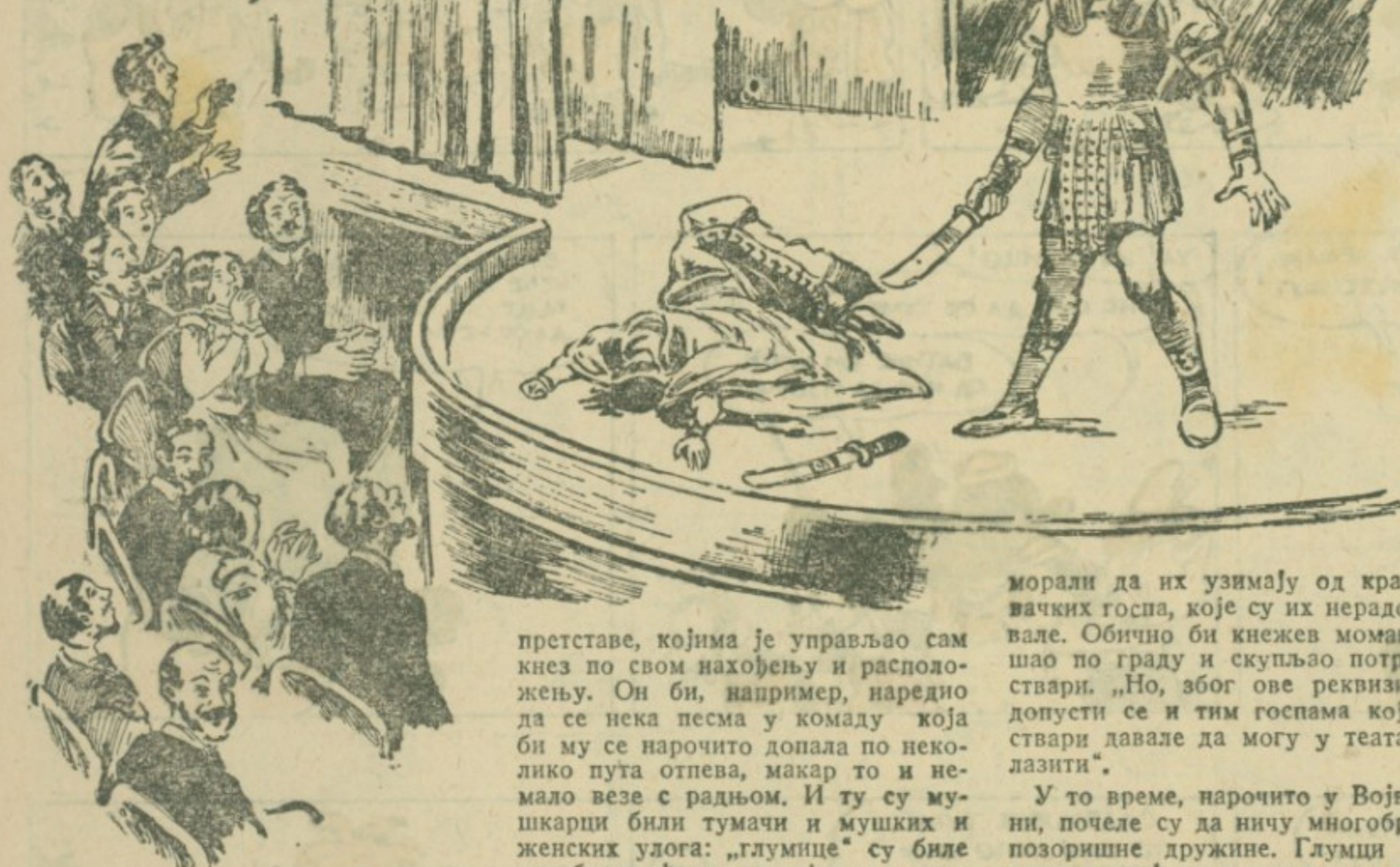

МАЛИ ХИЈАВАТА У НЕДОУМИЦИ

WALT DISNEY

Први српски глумци и прва српска позоришна публика

претставе, којима је управљао сам кнез по свом нахођењу и расположењу. Он би, на пример, наредио да се нека песма у комаду која би му се нарочито допала по неколико пута отпева, макар то и мало везе с радњом. И ту су мушкарци били тумачи и мушких и женских улога: „глумци“ су биле глобради ђаци крагујевачке гимназије. Али, за њих је врло тешко било наћи хаљине и накит, јер су

морали да их узимају од крагујевачких госпа, које су их нерадо давале. Обично би кнежев момак зашао по граду и скупио потребне ствари. „Но, због ове реквизиције допусти се и тим госпама које су ствари давале да могу у театар улазити“.

У то време, нарочито у Војводини, почеле су да ничу многобројне позоришне дружине. Глумци нису више само ђаци и занатлијски омладина, већ и учитељи, па и понеки професор и адвокат. Не оскудева

се више ни у глумцима. И публика се одушевљава за позориште. Њу нарочито узбуђују национални комади и многе родољубиве песме из старих позоришних комада певају се свуда.

Ти наши први позоришни радници нису имали никакве глумачке спреме, већ једино силно одушевљење да играју на даскама и да шире народну реч и народну мисао. Тако је било све до шездесетих година прошлог века, када се већ оснивају и стална позоришта — у Новом Саду (1861) и у Београду (1869).

Прва два редитеља новосадског позоришта, Јован Ђорђевић и Антоније Хаџић, људи тихе нарави, тражили су и од својих глумаца на сцени углавено понашање и мирна расположења. Ни јунаци у сред љутог окршаја нису смели да вичу. Томе су се често смејали они гледаоци који су имали прилике да виде претставе у другим градовима, те се под њиховим утицајем доцније отишли у другу крајност. Глумци су почели да претерују и у говору и у покретима. „Заљубљени“ су неприродно уздицали и претртали очима, док је „цар Лазар“ дизао на сцени велику галаму „да би се видело да је цар“.

„Издајица“ Вук Бранковић

Но, и поред тих недостатака, публика је волела своје глумце. На гостовањима по мањим местима људи су их радо примали у своје домове. Кад би се на позоришци певала каква ватрена родољубива песма, зачас би је прихватило цело гледалиште. Али, публика је међу глумцима имала и своје симпатије и антипатије: додуше не према

глумцима као личностима, већ према улогама које су они тумачили.

Најгоре од свих пролазио је глумца који је играо издајницу Вука Бранковића. Њега је лако било познати: имао је маску „од које би се и жандари престрашили“ — како вели један савременик. На гостовањима, док су се његови другови частили код својих гостољубивих домаћина, сиромаш Вук Бранковић морао је сам да седи у гостоници, јер издајнику, макар и са позоришне, нико није хтео у кућу да прими.

Без браде и бркова

У прво време глумци су носили браду и бркове, али је дошло време кад их је требало бријати. Колико је због тога било уздицања и јадиковања! Са сузама у очима опраштали су се глумци од свога мужевског украса, а понеки би дицао са пода бербернице свој отсечени брк и завио га у мараму, па га после чувао као највећу драгоценост.

И београдску омладину понело је слично одушевљење за позориште. Глумци су и овде били ђаци и трговачка и знатлијска омладина, којима су се доцније придружили и млађи чиновници — судије и професори. Међу њима било је и људи који су доцније заузели високе положаје у јавном животу Србије. Одушевљени позоришни дилетанти били су, поред осталих, Јован Ристић, Јеврем Грујић и Стојан Новаковић, који је играо чак и женске улоге. Оснивање сталног позоришта био је значајан догађај за српску културну средину онога времена.

КЛИМА у преоближавању

Клима на Земљи већ је више година у очигледном „превирању“. Уобичајена лета и зиме у већини земаља скоро су заборављени. Уместо њих, ми данас доживљавамо благе зиме са мање снега, јулске жеге у рано пролеће и „неуравнотежена лета“ — са дугим сушама, градом и олујама — која наносе пољопривреди огромну штету.

Услед чега је дошло до тако крупних промена у нашој атмосфери?

Овај засада необјашњени пораст температуре захватио је не само земље са умереном климом, већ и најсеверније крајеве света. Још по неким овога века изгледало је да се ледене масе око северног и јужног пола поново крећу према континентима. Највећи део Баренцовог Мора био је у то време прекривен вечитим, непроходним ледом, а ледена граница била се примакла европском континенту ближе него икад раније. У Источном Мору почела су се појављивати огромна јата риба из арктичких вода.

Међутим, убрзо је опет наступило отопљавање, тако да је већ после непуне деценије око сто трговачких бродова одржавало редовну везу на линијама које воде преко арктичких мора. Угађ из богатих рудника на Шпицбергу бродови данас превозе готово пуних осам месеци годишње, док су још почетком нашег века тај посао обављали највише три месеца у години, јер је све остало време Шпицберг био опкољен непроходним ледом.

То стално повлачење ледених маса имало је утицаја и на фауну и флору. Граница растења дрвећа помера се последњих година све више према северу. На Исланду се већ сада са успехом гаје извесне пољопривредне културе, које на том острву никада раније нису успевале. Некада ледом прекривено море између Гренланда и Шпицберга постало је данас прави златни мајдан за рибаре, где они, поред осталог, удлове сваке године и по две милијарде килограма бакалара.

До каквих ће све промена још доћи ако се пораст температуре и даље настави? Да ли ће се хиљада година старе ледене масе око Полова временом отопити и слити се у океане? То питање проучава са да једна британска научна експедиција која је недавно отпутовала на Гренланд, да би тамо утврдила да ли се огромне количине леда на Арктику топе толико брзо да би у догледно време то могло да доведе до озбиљних катастрофа.

Како — запитаће се многи који живе у пределима хиљадама километара удаљеним од полова. Они би се за то питање више заинтересовали кад би им биле познате извесне чињенице којима нау-

ка већ располаже. Већ поодавно је познато да само на Гренланду има три милиона кубних километара, односно три милиона милијарди кубних метара леда. На основу тих података научници су прорачунали да би се површина свих мора повисила за осам метара кад би се те ледене масе одједном отопиле. Још катастрофалније последице имало би топле-

ње ледених маса око Јужног Пола, јер би се у том случају ниво мора и океана повисно за сто метара.

Отуда озбиљно интересовање многих научника светског гласа; многа нешто прерано, али ипак у извесној мери оправдано због садашњег пораста температуре климе, које нико не може да спречи нити да предвиди његов крај.

ИЗЛОЖБА необичних новина

Кад је у току прошлог рата међународни новински музеј пресељен из Берлина у Западно Немачку, један део његових драгоцености стигао је и у Ахен, где је недавно у просторијама градског музеја отворена занимљива изложба новинских куриозитета.

Поред осталог, на изложби су били заступљени примерци најређих и најчудноватијих новина. Ту

су изложбене „Оптимистичке новине“, које су штампане сваког дана, у току више година и само у једном примерку — за лично обавештавање америчког милијардера Џона Рокфелера. У тим новинама објављивано је све оно што је могло да заинтересује и расположи старог „краља петролеја“, а преткућивано је све оно што је могло

да га узбуди или да му поквари добро расположење, у што су неумиљиво спадали и неповољни извештаји са берзе. Нису мање занимљиве ни париске просјачке новине „Журнал де Медино“, у којима су се расправљала стаљинска и друга питања просјачког еснафа. Лист има и рубрику: понуде места, која се налази у огласном делу, и у којој се просјацима дају обавештења о слободним, уносним, местима за просјачење.

Пажњу публике привукао је и лист „Кракатау“, који је изишао свега једанпут и то 26 августа 1883 године на двадесетак језика. Био је посвећен у целини опису страшне вулканске катастрофе у којој је само на острву Јави око 40.000 људи изгубило живот. Овај лист издало је једно међународно удружење за помоћ пострадалим.

Нарочито интересовање посетилаца привукле су највеће и најмање новине света. Највеће новине штампане су 1859 године приликом прославе америчког Дана независности под насловом „Констелација“. Ове новине су три метра високе и два метра широке. Најмање новине носе наслов „Ел Телеграм“, а објављене су 1887 године, у мексичком граду Гвадалахари. Биле су дугачке 25, а широке 11 сантиметара.

СКРИВАЛИЦА

Пронађите где је Индијанац, кога чека Индијанка с дететом!

Брод МРТВИХ

За време крстарења дуж чилеанске обале Пунта Аренас 1913 године, капетан британског једрењака „Џонсон“ угледао је у даљини један брод који је пуним једрицама пловио према југу. Према морнарском обичају, капетан је наредио да се непознатом броду пошаље поздрав сигналним заставицама. Међутим, брод није одговорио на поздрав. Капетан је тада управно свој једрењак према њему. Кад се „Џонсон“ приближио, посада је угледала чудну слику: катарке, трун брода и једра били су потпуно прекривени неком врстом зеленкасте маховине. У пратњи неколико морнара капетан је прешао на брод. Палуба је била тако трула да су им ноге пропадале кроз даске. На командном мосту, у морнарским кабинама, на палуби, за кормилом, нашли су двадесет скелета.

Морнари су с тешком муком очистили од маховине кљун брода и тада су успели да прочитају његово име: „Марлбаро Глазгов“.

Када је „Џонсон“ приспео у прву луку, капетан је поднео извештај о чудноватом броду. Касније је утврђено да је јануара месеца 1890 године „Марлбаро Глазгов“ под командом капетана Херда искључено из

Литлтона на Новом Зеланду са посадом од двадесет и три човека и са товаром вуне и смрзнутог меса. Последњи пут виђен је исте године у Магелановом Мореузу. Крајем те године из Литлтона је пошло неколико бродова у потрагу за њим,

али брода нигде није било. Тек после двадесет и три године једрењак „Џонсон“ наишао је, свим случајно, на „Марлбаро Глазгов“, једрењак кога су године претвориле у прави мртвачки брод.

ЗАКОН ПЛЕМЕНА СИУКСА

У Јужној Дакоти, око Паји Рида, постојбини америчких Дакота-Индијанаца, још живе индијанска племена Сиукс и Шајнене. Некада ловци и ратници, они су се претворили у земљораднике, сточаре и занатлије који су заборавили своју ратничку прошлост, па и подвиге свог последњег великог поглавице „Силног Ждрепца“.

Њихов начин живота, обичаји, стан, одећа, умногоме су се изменили. Па ипак, очувале су се неке чврсте споне које и данашње, измењене Сиукс и Шајнене Индијанце везују с њиховим далеким предама. Нису то само историја и предања. То је можда највише начин на који они васпитавају своју децу.

Почетком овог века, када је у индијанским насељима шатор био

чешћи него кућа, када су се деца рађала, расла и стасавала у димљивом и мрачном закљону тог прастарог индијанског стана, у читавом племени никада се није чуо дечји плач.

Детинство без плача...

Кад би новорођено Индијанче пустило први глас којим неговештава плач, мајка би га одмах палцем и кажипрстом нежно ухватила за нос, а шаком му затворила уста и тако пригушила плач. Чим би дете, тражећи ваздуха, заборавило на плач, мајка је уклањала руку и поново је стављала на нос и уста свога чедца кад би оно опет хтело да заједна. Притом је свака мајка увек певала исту стару племенску песму о снажном телу и храбром срцу које сваки Сиукс треба да има.

Тако се одојчад одучавају од плача. А кад одрасте, прохода и почне да се игра, мали Индијанац уме највећи и бол да поднесе не пуштајући глас од себе. Покаткад је то само неки пригушени јенај.

Сваки старији Сиукс или Шајнене Индијанац уме то да објасни: све мајке од малена навикавају своју децу да никад плачем или неким узвиком не одаду непријатељу положај индијанског логора, или да не уплаше дивљач, која зими може да буде неопходна храна читавом племени. То је некад био закон, потреба. Данас је то постао начин васпитавања који, као и у давна времена, показује да је заједница важнија од било којег појединца.

... и без грубости

Иако можда такав поступак према сасвим малој деци изгледа нечовечан, већ први следећи васпитни метод сасвим ће одагнати такву помисао: индијански дечак или девојчица никад неће доживети грубост, никад их њихови родитељи или сродници неће ударити. Временом, док од деце постану људи, Индијанци уче да одговоре све великим захтевима заједнице.

Сви „бледолики“ суседи Сиукса и Шајнене запазили су како се деца првенскокожа мрште кад виде да неко бело дете добива „поуке штапом“. Они сматрају да њихова бела браћа лоше поступају с децом: час су према њима груби, час сувише нежни. По њиховом мишљењу тако васпитавана деца неће постати самостални и одважни људи, а у породичном животу биће неубојазни и преки. Они наводе као пример своју индијанску омладину, код које се не може замислити непослушност, супротстављање или насилје према старијима.

Деца из тих индијанских племена нису ни плашљива ни размажени. Никад мајка старијег сина не пригрли више него оцаду децу. Њему се чак често бира „други отац“, обично човек на чијој се „ватри дечак често грејао“, да се не би навикао само на родитељску кућу. Доцније, кад се замомчи, Индијанци може и сам себи да одабере „другог оца“, — раније човека који би га подучавао лову или ратничким вештинама, а данас земљорадњи, сточарству, или каквом занату.

И природа је учитељ

Кад мали Индијанац прохода и први пут се упути према титравом пламену логорске или домаће ватре њега неће задржати уплашени повици старијих. „Ватра сама треба да га научи да се клони ње“ — кажу Сиукси. Кад дете једанпут, јечећи, привуче опечене прстиће к себи и тако само открије узор бола, прилазиће ватри обавриве, упознаће границу до које јој се сме прићи.

ЛОВ НА ПОГРЕШКЕ

Ову слику нацртао је веома расејан сликар, који је начинио више погрешака. Можете ли да пронађете све погрешке?

И на воду се дете од малена навикава. Једна стара индијанска прича вели да сваки новорођени створ — штене, лане, теле или дете — уме да плива, али да ту вештину заборави ако се не вежба. Зато није ретко да мајке науче децу да пливају још пре него што проходају.

Од најраније младости дете гледа све обичаје племена. Нарочито се упућује да разуме природне силе и заводи природу. Оно учи да воли савременике, па и непријатеља — кад је побеђен. То је обичај Сиукса и Шајнене још из давних времена када су заробљени Индијанци из других племена примани у заједницу као равноправни чланови.

Закон који се не крипи

Млади уче и то да нема алих духова које би требало умилостивити: ако се нешто лоше догоди ваља знати да су томе људи криви!

Постоји један закон племена који се не сме погизати: интересима заједнице и њеној безбедности морају се подредити сви интереси појединца. То деци примером показују старији. За узврат, појединци стално осећа да је читаво племе спремно да га штити ако затраже. Од малена он зна да је уза сваку ватру добро дошао, да у сваком дошћу и за њега има који залогај, да ће увек наћи неког с ким ће поделити своје јаде и радости, коме ће поверити своје жеље.

Тако Сиукси и Шајнене помажу својој деци да постану смирени и одређени, храбри и добри људи, одади свом племени и збратимљени међу собом. Од давнина то је закон њихових племена, који се до данас у свему што је битно одржао. По њему они и данас васпитавају своју децу.

ДВА ВЕКА ЈЕДНОГ ПРОБЛЕМА

Већ две стотине година инжењери и политичари, научници и војни стратеји проучавају могућност изградње подводног пута између Енглеске и Континента. Та мисао зачала се још 1750 године. Отада су многи научници, инжењери па чак и пустилови предлагали разне необичне и зашмљиве пројекте.

У почетку се мислило да би најбоље било прокопати тунел испод Канала Ламанша. Француски инжењер Матије поднео је 1802 године Наполеону Бонапарту план о изградњи тунела испод Канала. Наполеон је био одушевљен његовим

Француској код Сандота. Међутим, на захтев лондонске трговачке коморе, радови су обустављени. То је било 1880 године.

И поред првог неуспеха, стварани су нови, смелији и савршенији планови. Међутим, 1908 године пропao је и други покушај. Пробна копања била су дала добре резултате, али када је један део тунела био прокопан, отворила се пукотина кроз коју је покуљала вода и изазвала страховито пустошење на радлишту. Било је затрпано 85 радника и причињена врло велика материјална штета, тако да је вишегодишњи рад опет пропao.

предлогом: међутим, политички и војни догађаји — а нарочито тадашња континентална блокада Енглеске — спречили су да се оствари овај велики и за оно време готово несхватљиви план.

Катастрофална пукотина

Прео друштво за изградњу тунела испод Ламанша основано је 1875 године. Енглеска и друге европске земље тада су жељно чекале да се овај тежак подухват оствари. Али су радови стално одлагали. До појединости је био разрађен план тунела, извршено је 10.000 бушења морског дна и подробно испитан састав земљишта. Истраживања су, истина, показала да се испод песка налазе наслагае сиве креде, која не пропушта воду, али је утрљено и то да је креда сувише мекна, и да би могла да попусти под теретом огромне тежине воде.

Кад су пројекат и прорачуни били потпуно завршени, са обеју страна се приступило изградњи тунела дугот 40 километара. Три четвртине тунела требало је да пролази испод морског дна. Са енглеског копна радови су почели од Шекспирове Стене, у близини Довера, а у

После 106 година, питање пробијања тунела поново је стављено на дневни ред у енглеском и француском парламенту 1938 године.

Место моста — цев

Последњих година стручњаци су испитивали могућност грађења огромног моста који би спајао Енглеску и Европу. Испитивањем је утврђено да песковито тло представља огромну, са сада технички нерешиву тешкоћу. Поред тога, с гледишта стратегије, мост се лако може уништити, па је и овај пројекат одбачен.

Тада је предложено да се постави испод Ламанша челична цев која не рђа. Средњом цеву крећу би се тролејбус, који би могао да прими 50 путника, а с леве и десне стране била би стаза за робни саобраћај. Пројектанти чврсто верују у своју замисао, јер је досад на разним местима у свету постављено неколико сличних, ма да много краћих, подводних цеви. Да ли ће овај последњи предлог бити остварен — показаће будућност.

Прва Енглека ЖЕЛЕЗНИЦА

У Швајцарској земљи брда и планина, родио се човек који је први дошао на мисао о брдској железници.

Шездесетих година прошлог века Никола Ригенбах, техничар једне железничке компаније, уочио је велике тешкоће железничког саобраћаја у својој брдској земљи. Он је учествовао у градњи локомотива за новоотворену железничку пругу која је преко превоја код Олтена у швајцарској Јури везивала Базел са средњом Швајцарском. На тој пруги, један веома дуг тунел са великим нагибом често је био узрок саобраћајним незгодама: точкови и локомотива клизили су до шинама због великог успона.

Тада се Ригенбах досетио да постави зупчаник на локомотиви брдске железнице, који ће захватити гребен наизумчане шине и тако омогућити савлађивање успона, пред којим су тадашњи градитељи железница беспомоћно стајали.

Остварење Ригенбаховог плана

Прошло је више од десет година док је Ригенбах успео да оствари свој план. Швајцарски стручњаци прогласили су његов пројекат неостварљивим. И можда би овај изум пропao, као и многи други, да швајцарски дипломата Хиц, који је био дошао на одмор у своју отаџбину није сазнао за Ригенбахов план. Он је уочио значај тог пројекта и обећао финансијску помоћ за његово остварење. Тако је крајем 1869 године почела изградња прве брдске железнице, која је половином 1871 свецано пуштена у саобраћај.

Отада је широм целог света изграђено много брдских железница.

Неке је градио сам Ригенбах, а неке други инжењери који су стално усавршавањем његов проналазак.

Ригенбахове „наизумчане лествице“ како је његов изум назван, могле су се успешно употребљавати само за успоне до 30 степени. Код већих успона зупчаник је лако искакао. Усавршавајући Ригенбахов изум, неки Лохер употребно је два зупчаника, и тиме омогућило да брдска железница савлада и успоне који достижу нагиб и до 48 степени.

Успњача на уке и висећа железница

Међутим, човек није био задовољан ни овим напретком. Железо је да савлада и веће успоне. То је постигнуто извлачењем вагона, помоћу ужета. Тако су настале такозване „успњаче“. Оне се састоје из двоја кола, која се називају пењу и спуштају, а спојене су између себе ужетом које се покреће парним или електричним погonom.

Успњаче се могу употребити само за кратке успоне. За савлађивање дужих успона конструисана је висећа железница, која може да савлада скоро сваки успон. Ма да се вагонет висеће железнице може — теориски — извлачити и вертикално то се у пракси не примењује.

Сем ових висећих железница данас су у целом свету у употреби „жичаре“, саргафене искључиво за пренос дрвене грађе која се преноси из удаљених шумских манипулација до стругара или до сабирних места за утовар и даљи транспорт железничком или бродом.

ПЕШАДИЈА КРОЗ ВЕКОВЕ

ЕГИПАТСКИ БОРАЦ

ГРЧКИ ВОЈНИК

РИМСКИ ЛЕГИОНАР

ГАДСКИ РАТНИК

ФРАНЧКИ РАТНИК

ПЕШАК У СРЕДЊЕМ ВЕКУ

МУСКЕТАР ИЗ ДОБА РИШЕЉЕА

НАПОЛЕОНОВ ГРЕНАДИР

СРПСКИ БОРАЦ ИЗ I УСТАНКА

МОТОРИЗОВАНА ПЕШАДИЈА

МОРСКА БОЛЕСТ КОД ЉУДИ И ЖИВОТИЊА

возном средству. Изгледа да деца испод две године као и старије особе, боље подносе те неагодности него особе средњих година. Коњи, краве, овце и живина често пате од неагодности приликом путовања, док су зечеви и голубови потпуно имуни. Пси су, међутим, исто тако осетљиви као и људи, с том разликом што се брже прилагођавају.

Глувонемни не пате од „морске болести“

Од првога дана када су људи покушали да на примитивним сплавовима савладају море, они су сазнали за једну појаву која готово редовно прати таква путовања — за морску болест. Зна се да су чувени Римљани Сенека, Цицерон и Цезар патили од неагодности на путовању. Чак и они којима је пловидба постала једино занимање, нису увек поштеђени овог непријатног „сапутника“. Тако и адмирал Нелсон, који је однео неколико великих победа на мору, тешко је подносио путовања морем.

Неагодност код животиња

Некада су људи патили углавном од морске болести, а у наше дане пате од неагодности путовања аутомобилом или авионом. Зна се да болести су различите. Они се могу, отприлике, разврстати овим редом: сањивост, бледило, хладан зној и сувишно лучење пљувачке, гађење, повраћање и постепено хлађење руку и ногу. Затим наступа обамрлост која се за вршава потпуном изнемоглошћу. На срећу, све то нема озбиљнијих последица. Уствари, та неагодност траје само док траје и путовање. Свака здрава особа може да добије „болест путовања“. Неко може да одоли једној врсти љуњања, али зато не може другој. Може, на пример, да осети неагодност на броду, али не и у авиону, и обратно. Други лако подносе вођњу на чамцу, а болесни су док путују бродом.

Утврђено је да, отприлике, петнаест од сто посаде на авионима болује у току првих десет летова. Код већине се после десетог лета не појављују више знаци неагодности. Кажу да се људи брже прилагођавају вођњи авионом него вођњи ма на ком другом пре-

Изгледа да љуњање брода није једини узрок поремећаја у човечјем организму. Извесну улогу играју при томе и психолошки узроци као страх од самог путовања, неизвесност онога што путника чека на крају путовања, страх од нових сусрета и нових услова живота, и, најзад, убеђење да је свако путовање праћено неагодношћу. Утврђено је да извесне особе осете прве симптоме морске болести пре укрцавања, још на самом пристаништу. Забележени су случајеви да су пси, пре него што их ставе у кавез који се љуња, почињали да повраћају. Неке особе осете неагодност кад само угледају брод који се удаљује од обале. Ипак, љуњање брода је главни узрок томе. Фтизиолози објашњавају ту појаву на следећи начин: у мозданом центру постоји појас назван „центар за повраћање“ који надражен изазива муку. Зато се препоручује особама које су наклоњене морској болести да за време путовања бродом што више времена проведу у лежећем ставу и то тако да им глава буде изнад од тела. У последње време научници тврде да надражаји за повраћање долазе преко уха, јер је запажено да глувонемне особе никада не пате од морске болести.

Лекови

Неагодности приликом путовања могу се донекле ублажити и то као што је већ речено, лежењем. Поред тога човек треба да се забави нечим што га интересује и не треба да гледа оне који су болесни.

Још у старој грчкој и римској литератури могу да се нађу „рецепти“ за спречавање и лечење ових неагодности. Већ 150 година медицина се бави проналажењем ефикасних лекова. До сада се нај-

више употребљавало бром, хлороформ, па чак кокани и морфијум. Сви ови лекови изазивају извесну поспаност која траје док је море узбуркано или док траје невреме, ако је у питању вођња авионом. Ако се узимају умерено ови лекови не могу имати никаквих рђавих последица за путнике. Али, чланови посаде који морају увек да буду свежи и будни, не могу да употребљавају овај лек.

Хиосин је дуго био основа многих лекова против неагодности приликом путовања. То је јако превентивно средство које не оставља никаквих последица. Сам или комбинован, хиосин је имао велике примене у последњем рату. Тако је једна америчка фирма израдила једну врсту гуме за жвакање која је, уствари, нека врста мешавине хиосина и аспирина. Жвакање ове гуме олакшава донекле неагодност коју изазива промена притиска у ушима, а поред тога „скраћује“ време путника.

То су углавном лекови који служе против „транспортних болести“. Међутим, модерна медицина тражи нов лек и научници обећавају да ће у најскоријој будућности путовања бити много пријатнија и без икаквих неагодности.

Бернардинци

Познати пси бернардинци добили су своје име по кланцу Светог Бернарда, који се налази на Алпима између Швајцарске и Италије. На томе месту Алпа постоји један манастир који је постао чувен по томе што је служио као спратниште путницима и што су калуђери који су у њему становали спасавали путнике који би залутали у снегу.

У овоме спасавању врло много су им помагали пси који се одликују нарочитим њухом. Ти пси су диноровског раста и могу да буду високи до 84 сантиметра. Познати су и као добре вође кроз Алпе.

Велика калуђера који су некада живели у манастиру св. Бернарда напустили су манастир и отседили се у Тибет. А пси бернардинци сада се могу наћи у целом свету.

Мунте ствара азил за птице

Кад је видео да не може рачунати ни на чију помоћ, Мунте је дресирао своје псе да јуре по брду и урлају по целој ноћи, како би терали птице с њега. Месар му је и ту доскочио. Једног јутра Мунте је нашао своје псе отроване. Најзад му је помогао срећан случај. Месар се тешко разболео и домаћи лекари нису могли да му помогну. У невољи, позвао је др Мунтеа. Он му је рекао да га може излечити, али под условом да му прода своје брдо. Месар је пристао и тако је Мунте постао сопственик брда.

Отада је ово брдо било прибиштите хиљадама уморних крилатих птица. Лекар је по његовим голим обронцима засадио дрвце на које су оне слетале. Мреже ловача птица остајале су празне.

Мунте се није задржао само на овоме. Стално је тражио од италијанских власти да забране лов птица на овом острву. Његов предговор књизи „Сан Микеле“ постигао је најзад оно што је он целог живота узалуд настојао. Бојећи се да ће страни туристи престати да долазе, италијанска влада је специјалним декретом прогласила острво Капри потпуно азилом. Данас птице без бојазни слећу на њ да се одморе после дугог путовања.

АНТОЛОГИЈА ЧУДА

ПРИРОДНИ МОСТ ОД МЕРМЕРА КАКО СУ ЕВРОПЉАНИ НЕКАДА ЗАМИШЉАЛИ ПАМУК

Река Ардеш у Франуској хиљадама година дубила је једну мермерну стenu док није кроз њу се-

би пробила пут. Стена је тако постала велики природни мост од мермера висок преко 60 метара.

ПОСЛЕДЊА ЖЕЉА ЧЕШКОГ ВОЈСКОВОЂЕ

Јан Жишка (1376 до 1424), чешки војсковођа и велики поборник хуситског покрета, водио је дуго година огорчене борбе с немачким царем Сигисмундом. Иако је 1421 године ослободио једном сукобу са Немцима, он је наставио да се бори. Године 1424 Жишка је умро, а на смрти је молио да се од његове коже направи добош у који ће добошар дупати приликом сваког сукоба с Немцима. Његова жеља да ослободи своју земљу од омрагнутог непријатеља била је толика да је хтео да чак и мртав чредводи своју војску која се бори за слободу.

БУФАЛО БИЛ НИЈЕ УБИО НИЈЕДНОГ БУФАЛА

Бил Коди, чувени амерички ратњак и ловац о коме су снимљени многи филмови, познат је у целом

свету као Буфало Бил. Ово име је потпуно неоправдано, јер он у свом животу није убио ниједног буфала из простог разлога што их у Америци уопште нема. Ових животиња има једино у Африци и Индији, а амерички бизони које је чувени ловац ловио знатно се разликују од буфала.

ОТРОВАНО ДРВО

У Лох Мајеру у Шкотској постојало је некада дрво које се сасушило због тога што је годинама било тровано металима. Наиме, становници овог града убацивали су у дрво бакарне новчиће верујући да ће им то донети срећу. Биљни сокови растварали су бакар и дрво се постепено тровало.

Ко су били стари лекари

Ескулап је добио назив оца медицине, иако то име не заслужује. Ескулап је живео у VI веку пре наше ере када се још није знало да је у Египту и Индији, а нарочито у Кини, медицина била јако развијена још и пре стварања грчке науке.

Кинески цареви Чинг-Хонг (3000 година пре наше ере) и Хунаг-Ти (2637 година пре наше ере) могу се с правом сматрати као творци медицине и познавања природе уопште. Они су саставили дуге спискове тада познатог лековитог биља и назначили њихову примену у лекаству. Кинески научник Ли-Чи-Чин оставио је читаву енциклопедију од које је двадесет свезака посвећено лековитом биљу.

У старој Индији свештеници су били у исто време лекари и апотекари. Има трогова да су стари Египћани 2250 година пре наше ере знали за неке лекове којима се

Кад су Европљани први пут чули за памук, они су, због његове сличности са вуном, замишљали да из стабљике памука расте плод у облику овце. Према тврђењу неких историчара ово веровање одржало се 400 година, од 13 до 17 века. Енглески путописац Џон Д. Мандевил (XIV век) нацртао је према тој замисли у једној својој књизи биљку памука на чијем је врху био цвет који личи на овцу.

ВОЈНИЦИ СА СУНЦОБРАНОМ

У XIX веку војници француске националне гарде носили су сунцобране који су били исте боје као и француска застава. Ови сунцобра-

ни били су подешени тако да су могли да се наместе на пушку као бајонети.

ЧУДНОВАТА БИБЛИОТЕКА

Једна од најчудноватијих библиотека на свету свакако је библиотека у Мандалару, у Бурми (Индија). Она има 450 свезака у којој су прикупљене индиске мудре изреке и свака свеска чува се у засебној пагоди.

НАЈДУЖИ РОМАН

Најдужи роман на свету написао је америчка новинарка Адела Гарисон. Роман је излазио у подлиску неколико америчких и енглеских дневних листова више од 24 године.

ЧУДНОВАТО ЈЕЗЕРО

Језеро Кимбугу у Африци, широко око 30 метара, појавило се изненада једне ноћи у једном троп-

ском пределу у коме раније уопште није било воде. После 31 годину језеро је нестало.

ПТИЧЈИ АЗИЛ НА КАПРИЈУ

У нанауљском заливу, у подножју димом обавијеног Везува, налази се мало острво Капри. Својим природним лепотама оно сваке године привлачи хиљаде туриста из свих земаља света. Његовим лепотама био је одушевљен и шведски лекар Аксел Мунте, писац топле књиге о „Сан Микелу“ која је прославила острво и свога творца. Али, она је извршила још један благотворан утицај. Захваљујући највише њој, хиљаде малих крилатих становника Каприја избегло је жалосну судбину која им је кроз векове била намењена. Од кланице, Капри је постао рај птица.

Варварски обичај

На Каприју је одвајкада владао обичај жртвовања птица. На Ускрс сељаци су доносили у цркву онолико птица колико су могли да ухвате и у току мисе пуштали их из руку. Уплашене, птице су летеле по цркви тражећи излаз, ударале се о њене зидове и падале на под разбијених глава. Често је само у току једне мисе жртвовано и по 4.000 птица.

Ипак, ово није било ништа према масовним покољима који су вршени два пута годишње у време сеобе птица. Лов на птице био је веома уносно занимање острвљана. Сваке године у пролеће доздови, грилице, шеве, славуји, ласте, косови, црвендаћи и препелице напуштали су топло афричко поднебље, где су провели зиму, и враћали се на север у родни крај. Уморне од дугог пута преко Средоземног Мора, птице су у јатима падале на брежуљке Каприја — право у унапред припремљене замке. Затворене у дрвене кавезе, одашчиљане су затим у далеке европске престонице, где су од њих, у луксузним ресторанима, справљана скупа јела.

Колико је убијање птица било уносан посао увидео је још први бискуп кад је као папин изасланик 1033 године дошао на Капри. Он

је полагао право на сваку десету птицу, ондносно на одговарајућу суму новца, и био је тиме веома задовољан. Његови наследници старали су се да не испусте из руке ово своје „право“, које им је доносило огромне приходе.

Кад се др Мунте доселио на острво био је ужаснут свирепости његових становника. Лов на птице био је толико усавршен да је постао права мала индустрија. Птице нису хватане само помоћу

мрежа, него и на разне друге начине. Један од њих био је и лов помоћу „слепог позивара“. Случај је открио острвљанима ову необичну и страшну тајну. Кад се женки неке птице усунуло иглом прободу очи, она почне да пева, да и ноћ без прекида. Људи онда око слепе птице поставе мреже и чекају. Стогине птица, чувши позив рањене другарице, слећу к њој и падају у постављене замке.

Један бивши месар био је прави мајстор у осећивању и хвата-

Домовојни БИМА И БУМА

КАД ПАТА БУКВАЛНО СХВАТА

